

FILOZOFICKÁ REFLEXIA NIEKTORÝCH PROBLÉMOV AUTENTICITY ČLOVEKA

ANNA KLIMEKOVÁ, Fakulta humanistných a prírodných vied, Prešovská univerzita, Prešov

KLIMEKOVÁ, A.: Problems of Man's Authenticity Rendered Philosophically.
FILOZOFIA 52, 1997, No 5, p. 310

The paper discusses the questions of man's authentic being, his autonomy, his self-consciousness and selfreflection. By the help of the analyses of various philosophical conceptions of man's authenticity the author shows the transformations of the idea of authentic being during the last five decades. Attention is paid to such issues as "Man as a part of the world", "Man transcending himself and the world" etc. As a conclusion basic elements constituting man's authenticity are articulated.

*"Netrápi ma to, že o mne ľudia
nevedia, ale trápi ma to, že ja
neviem nič o človeku."*

Konfucius

Otázky človeka, jeho bytia, podstaty, autenticity, utvárania individuálnych zvláštností, sebauvedomovania, sebarealizácie perspektív i projekcie do budúcnosti patrí a nesporne patria k tzv. **večným problémom**, neustále sa vynárajúcim vo filozofickom myslení (pravda, nielen v ňom) v historicky modifikovaných podobách a konceptuálnom vyjadrení.

Každé dejinné obdobie si kladie s určitou nalichavosťou za cieľ riešiť problémy zaradenia, postavenia a významu človeka vo svete, v medziľudských vzťahoch, vo vzťahoch k sebe samému, výstavby a kultivácie ľudskej **autenticity** (ale i **autonómnosti**) a vonkajšej reality, pretože človek je spojený so svetom tak v ontologickej rovine (ktorá zásadne a meritórne funduje v človeku to podstatné), ako aj v rovine gnozeologickej, človek sa však od sveta "odlišuje" bohatstvom a rozmanitosťou, variabilitou svojej zložitosti a komplexnosti. Preto človek môže viesť neustály dialóg s týmto svetom, v ktorom je svet nútený "odhaľovať sa" pred človekom a človek v tomto "odhaľovaní" potvrdzovať a nachádzať sám seba.

V priebehu posledných päťdesiatich rokov sa predstava o tom, "kto a čo je človek", čo tvorí jeho autenticitu, aké sú predpoklady a možnosti jeho poznania, kultivácie, uspokojovania jeho záujmov a materiálnych i duchovných potrieb jeho rozvoja v subjektívnom i objektívnom zmysle, viackrát zmenila.

Všeobecne sa prijala téza, že problematika človeka sa vyhrocovala (resp. dostávala do centra pozornosti) predovšetkým v zlomových obdobiach ľudstva, t.j. v obdobiach, ktoré si vyžadovali maximálne vypätie všetkých duchovných a fyzických síl človeka v zápase o seba a svoju prítomnosť a budúcnosť.

Povojnové obdobie, ktoré znamenalo "zrútenie" takmer všetkých ľudských hodnôt, považovalo problém človeka za kľúčový problém. Neskôr v šesťdesiatych rokoch sa z neho stal doslova "svetový módný trend", až nakoniec sa antropologická problematika "takmer" vytratila (čo je ale zákonité) pod náporom dobovo nutnej preferencie prírodovedného poznania a vedecko-technického progresu.

Súčasná etapa rozvoja filozofického myslenia na pôde filozofickej antropológie opäť výrazne postuluje problém človeka ako principiálny a zásadný, s jasne stanovenou otázkou: Ako zvládnuť tie stránky človeka (ľudského súcna), ktoré sa často vzpierajú empirickej verifikácii a kauzálnemu výkladu, ktoré jednoducho nemožno zachytiť tak, ako napr. zachytávame obrysy ľudského tela? Inak povedané - ktorým momentom treba venovať pozornosť a prostredníctvom ktorých možno rozpoznať, "kto je človek", odkiaľ prichádza a kam smeruje, na čo všetko musí byť pripravený, ak sa chce "osvedčiť" ako človek zodpovedný za svoje ľudské poslanie, ak chce potvrdiť svoju vlastnú autenticitu?

Rozvíjať vedu o človeku - o človeku **autentickom** - v súčasnosti znamená a bude znamenať čím ďalej tým viac všestrannú snahu porozumieť ľudskej bytosti vo svete, vedieť, aké je jej miesto v celku sveta, do ktorého sme sa narodili, do ktorého sme včlenení, vedieť, kam patríme a aké máme prostriedky na jeho osvojenie i na porozumenie sebe samým v tomto až príliš diferencovanom a protirečivom svete.

Predmetom predkladanej práce preto nie je náhodne problematika človeka, jeho autenticity (ale i autonómnosti) z hľadiska filozofickej reflexie, ktorá vychádza z akceptovania miesta a úlohy človeka v sociálnej i prírodnej realite ako základného ontologického predpokladu skúmania uvedeného problému.

Odpoveď na "zdanlivo" jednoduché otázky "Kto, resp. čo je človek?", "Čo utvára jeho autenticitu?" je oveľa náročnejšia a zložitejšia než jej postulovanie.

M. Buber v práci *Das Problem des Menschen* prichádza s myšlienkou, že práve (alebo len) epochy osamotenosti človeka sú priaznivé pre jeho poznanie, pričom epochy extrovertné vypovedajú o človeku v tretej osobe, čím prehliadajú jeho špecifiku, neopakovateľnú zvláštnosť, autenticitu ([1], 56-70).

Či už s uvedeným názorom súhlasíme alebo nie, napriek variabilite iných názorov a uhlov pohľadu faktom zostáva, že v žiadnom dejinnom období nebol človek sám pre seba takým veľkým problémom, akým je v súčasnosti, kedy o sebe nazhromaždil neporovnateľne viac poznatkov než kedykoľvek predtým. Zároveň ale dnes vie o tom, kým a čím je, podstatne menej než v minulosti. Ešte nikdy ho informácie o ňom samotnom natoľko neznepokojovali. Doposiaľ sa cítil stredom, korunou a pánom tvorstva. Toto tradované chápanie však moderné vedy krok za krokom "odmytologizovali".

Prvý úder zasiahol človeka v 16. a 17. storočí objavom Keplera a Galileiho. Poznanie, že nie Zem, a teda ani človek nie je stredobodom vesmíru, ľudí šokovalo. Podľa B. Pascala si človek pripadal osamotený v zabudnutom kúte vesmíru ([2], 28-39).

19. storočie zaznamenalo druhý úder. Od čias Darwina a jeho evolučnej teórie sa hranice medzi človekom a zvieratom "akoby" rozplynuli, čím sa stratil podstatný rozdiel, ktorému človek vďačil za svoje zvláštne postavenie.

Napokon začiatkom nášho storočia S. Freud svojou hlbinnou psychoanalýzou rozbil tradičný obraz človeka úplne"... nie sme pánni ani vo vlastnom dome, sme určení a ovládaní nevedomými, neosobnými silami..." ([3], 210-275).

Otázka potom znie viac než nástojčivo: V čom spočíva ľudská autenticita? Dá sa o nej vôbec hovoriť? Alebo je to problém, "základná tendencia doby" 20. storočia, ktorá človeka sproblematizovala? Čoho sa vlastne týka? Bytia človeka? Koncepcie jeho bytia? Alebo je to čisto gnozeologický problém?

Nie je preto náhoda, že sa v poslednom období problém človeka a jeho autenticity čoraz nástojčivejšie postuluje - a to vo filozofickej literatúre,¹ ako i človekom samotným, ktorý touto otázkou priam trpí, pretože sa preňho stáva čoraz väčším problémom. Preto sa k nej človek historicky stále vracia, hľadá ďalšie a ďalšie možnosti, prístupy i alternatívy jej riešenia. Je to hľadanie odpovede na filozofickú otázku o bytí človeka, zmysle jeho života, jeho postavení, mieste vo svete, ktorá nie je vpísaná nikde vo vesmíre, ale kladie si ju sám človek.

Základným východiskom filozofických úvah o autenticite človeka je problém vzťahu človeka a sveta či presnejšie **vzťahu človeka k svetu i k sebe samému**, pričom tu nejde o jeho dichotomické chápanie, a už vôbec nie o dualistickú interpretáciu.

Prostredníctvom tejto väzby vznikajú otázky, postulujú sa odpovede, pochybnosti i poznatky vypovedajúce najmä o človeku. Celým svojím konaním, od praktického obstarávania až po teoretické výskumy vypovedá človek predovšetkým sám o sebe. (V tomto zmysle je filozofiou človeka každá filozofia, pretože človek antropomorfizuje všetko, s čím príde teoreticky i prakticky do styku).

Základnou tézou, z ktorej vychádzame, je skutočnosť, že filozofia zaoberajúca sa otázkami autenticity človeka sa odvoláva na Kantom postulované známe otázky: Čo môžem poznať? (otázka metafyziky, teoretického poznávania). Čo môžem robiť? (otázka praktická, užšie etická, týkajúca sa vedomej voľby konania, smeru i tendovania vlastného konania). V čo môžem dúfať? [4]. Tá posledná je čo do obsahu oveľa širšia napriek tomu, že ju I. Kant niekedy redukuje výlučne na otázku náboženskú. Dotýka sa osudu a budúcnosti človeka, zápasu o seba, nádeji do budúcnosti, možností, v ktorých realizuje človek svoje poslanie, ako i hodnotenie svojho praktického úsilia niekde v konečnom výsledku jeho bytia. V podstate je to otázka seba projekcie, viery i nádeji do budúcnosti.

Všetky tri otázky sú vyjadrením problému orientácie človeka vo svete. Týkajú sa toho, čo má byť a čo byť môže. I. Kant k nim pripája štvrtú otázku "Kto je človek?", ku

¹ Spomeňme aspoň tieto práce: ANZENBACHER, A.: Úvod do filozofie. Praha 1990; FREUD, S.: O človeku a kultúre. Praha 1980; FROMM, E.: Mít alebo byť? Praha 1992; HEJDÁNEK, L.: Filosofie a víra. Praha 1990; CHARDIN, T.: Vesmír a lidstvo. Praha 1990; Kol.: Bolest a naděje. Praha 1992; Kol.: Za zrkadlom moderny. Bratislava 1991; MARCUSE, M.: Jednorozměrný člověk. Praha 1991; PALOUSH, R.: Čas výchovy. Praha 1991; PATOČKA, J.: Negativní platonismus. Praha 1990; PATOČKA, J.: Kacířské eseje o filosofii dějin. Praha 1990; PETŘÍČEK, M.: Úvod do (současné) filosofie. Praha 1991; PEŠKOVÁ, J.-SCHÜCKOVÁ, L.: Já, člověk (Jak dělat vědu o člověku dnes a zítra). Praha 1992; STEINER, R.: Filosofie svobody. Praha 1991; VACEK, J.: Smysl života (Úvod do filosofie a praxe poznání sama sebe). Praha 1992.

ktorej sa predchádzajúce otázky logicky a neformálne vzťahujú. Kto je tá bytosť, ktorá sa pýta? Čo môže vedieť, čo má robiť a v čo môže dúfať?

S podobnými názormi, s podobným pýtaním a kladením otázok sa stretávame nielen u I. Kanta (kde pravda, boli formulované explicitne), ale i u mnohých iných mysliteľov. Každá doba k tejto otázke smeruje a na základe vlastných nejasností a prístupov, túžieb a bariér ich rieši. Každá svojím spôsobom hľadá odpoveď na svoj problém i napriek tomu, že otázka zostáva rovnaká.

Napr. D. Diderot vo *Vyvrátení Helvétiovoho diela o človeku* výrazne akcentuje moment jedinečnosti, autenticity človeka, pričom sa dištancuje od mechanistického uniformizmu pri skúmaní človeka. Dospieva k záveru, že človek je bytosť citiaca, uvažujúca, myslíaca, ktorá sa slobodne pohybuje po Zemi, ktorá žije v spoločnosti, vytvorila vedy, umenia, ktorá ale má svoje dobré i zlé vlastnosti, ktorá si stanovila plány, zákony atď.... človek, o ktorom uvažuje, je bytosťou, ktorá myslí, chce a koná ([5], 383-394).

Problém väzby "človeka a sveta" je kardinálnym ontologickým predpokladom, od ktorého sa odvíja riešenie problematiky autenticity človeka.

V súlade s otázkami týkajúcimi sa zástoja človeka vo svete môžeme konštatovať, že človek je bytosť, ktorá poznáva to, čo môže poznať, poznáva, čo má robiť, poznáva, v čo môže dúfať ([6], 20-50). Prostredníctvom týchto troch problémov je človek vymedzený či určený ako poznávajúci fenomén alebo ako fenomén poznania.

K tomuto obrazu sa obvykle dodáva, že človek je bytosť poznávajúca, sebauvedomujúca, sebareflektujúca, prežívajúca, konatívne-činná, že žije v konkrétnom **prirodzenom svete**.

Človek sa rodí, žije a zomiera vždy v konkrétnom prírodnom a spoločenskom svete. Skôr, ako je sám sebou, skôr, než sa sebapoznáva, sebareflektuje, hodnotí a projektuje, skôr, než vytvára svoju autenticitu, je tým, čím a ako ho sformoval svet. Žije životom tohto sveta. Ľudské bytie, to je najskôr spolubytie so svetom, ontologická zastúpenosť človeka v skutočnosti i predpoklad jeho existencie vo svete.

Čo tvorí tento **prirodzene objektívny svet**? Jednoducho povedané, je to každodenný svet okolo nás, svet nášho života, živý svet - tak prírodný, ako aj sociálny. E. Husserl ho v *Kríze európskych vied a transcendentálnej fenomenológie* nazýva "... existujúcim každodenným svetom okolo nás" - "die alltägliche Lebensumwelt als seinde" - ..., či jednoducho povedané "Lebenswelt" ([7], 125).²

Je to svet, v ktorom my všetci ako vedomé bytosti žijeme, tvoríme, kde pôsobíme a kde na nás pôsobia rôzne faktory kultúry. Je to svet daný, uchopiteľný, viditeľný, každodenný, ktorý spája nielen predmety a javy prírody, nielen veci a živé bytosti, ale zároveň faktory sociálno-historického charakteru, t.j. skupiny ľudí, spoločenstvá a príslušné inštitúcie, umelecké diela a kultúrne formy rôzneho typu.

Inak povedané, je to 'svet', ktorý zahŕňa všetko, čo v súčinnosti človeka a sveta, vo vzájomnom vzťahu človeka k iným ľuďom i k sebe samému môže nadobudnúť zmysel a formu a stávať sa potom časťou 'okolitého sveta'. A človek je fenoménom, ktorý

² S podobným názorom sa stretávame i u J. PATOČKU v prácach *Prirozený svět jako filosofický problém*. Praha 1970; *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha 1990.

realizuje skúsenosť vo svete i o svete, poznáva ho, preniká doň, hodnotí ho a mení na objekt svojej činnosti. Zároveň, pravda, je človek svetským objektom, fenoménom - a ako taký je objektom vlastnej poznávajúcej skúsenosti, hodnotenia, sebareflexie, ale i činnosti.

Husserl hovorí: "To všetko sa uskutočňuje a chápe v prirodzenom postoji (in der natürlichen Einstellung); **ten je formou uskutočnenia celého prirodzene prakticky prebiehajúceho života ľudstva** (podč. A. K.). Bol celé tisícročia jedinou formou, až kým z vedy a filozofie nevzišli zvláštne motivácie k obratu." ([8], 244).

Svet na základe prirodzeného postoja živelne alebo vedome prijímame ako realitu, ako univerzálny súhrn všetkých realít, ku ktorým sa vzťahuje a bude vzťahovať celá naša skúsenosť. Nielen **prirodzene praktický život ľudí**, ale aj prírodovedné poznanie je postavené na **prirodzenej orientácii**, t.j. opiera sa o bezprostredné presvedčenie o existencii okolitého sveta, o možnosti pozorovať, opisovať a stanovíť priebeh materiálnych i iných procesov.

J. Patočka vystihuje tento svet v *Kacířských esejích o filozofii dejin* ako "... samozrejmy, daný nám už vopred, ako horizont so zásobou známych a nepochybne istých vecí..., ... svet života, práce a námahy, dejov skrytých vo "sfére domovov" a "obrovských veľkých domácností", vysokých civilizácií, ktoré slúžia na udržiavanie života, kde nie je cieľom nič iné než žiť, ..., je to svet daný, skromný, so spoľahlivým zmyslom, svet neproblematický, ktorý sa dá uchopiť len ako celok podstatných spôsobov chovania." ([9], 10).

Možno konštatovať, že je to svet, ku ktorému sa obraciame, pretože hľadáme život v jeho pôvodnosti, autenticite, zmysel vecí i svoj vlastný. Tu prenikáme ku konkrétnemu človeku a konkrétnym fenoménom práce, výroby, konania, tvorby človeka, ku konkrétnemu ľudskému životu vo svete, v spoločnstve, v dejinách, kde sa kladú otázky o zmysle bytia.

V tomto svete vystupuje človek v dvojjedinej úlohe, ktorá akoby vyjadrovala dva póly či rozmery bytia človeka, jeho ontologického zastúpenia vo svete: 1. **človek ako súčasť sveta**; 2. **človek ako autentický fenomén tohto sveta**.

Toto prerozdelenie, zaradenie človeka do sveta, určenie jeho miesta v ňom musíme chápať v úzkej vnútornej, diferencovanej a protirečivej jednote - zásadne nie dichotomicky.

1. K problému človeka ako súčasti sveta. V tomto zástoji človeka vo svete - obrazne povedané - vystupuje človek ako jeho časť, súčasť - ako 'objekt' medzi 'objektmi', 'predmet' medzi 'predmetmi'. Tu nie je pravým človekom s autentickým rozmerom. Neuvedomuje si princípy svojej vôle, projekty, zámery, ciele, činnosti atď. Neuvedomuje si realizáciu vlastnej vôle, tvorby, kreativity, autokreativity, projekcie do budúcnosti ani vlastnej činnosti.

Rovnako sa v tejto pozícii **nestretáva s významom sebavedomia** (Selbstbewusstsein - ako nezastupiteľnej zložky vlastnej autenticity).

Tento pohľad na človeka nie je práve najoptimistickejší. Je skôr pesimistický, Uvedme aspoň tieto príklady: K. Marx konštatuje, že zvierat je bezprostredne totožné so svojou životnou činnosťou. Nelíši sa od nej. Je touto činnosťou. Ale autenticita človeka

o. i. spočíva v tom, že mení samotnú životnú činnosť na predmet svojho chcenia a vedomia. Človek má vedomú životnú činnosť. Nie je to určenosť, s ktorou bezpros-
tredne splyva ([10]; [11]).

Rovnako napr. u J. G. Herdera je človek v tejto pozícii "nedostatkovou" bytosťou, u F. Nietzscheho je to ešte dokonca "nehotové zviera", "deficitná bytosť" (Mängelwesen); u A. Gehlena zasa "bytosť slabá", bezbranná, s pomerne nevyvinutými zmyslovými orgánmi a inštinktmi, ktoré by mu samé osebe nemohli zaistiť bezpečné miesto vo svete.³

Tento zástoj človeka vo svete je však len jednou stránkou jeho miesta vo svete, ktorú ako fakt musíme akceptovať, pretože človek najskôr musí fyzicky existovať a až potom formovať a dotvárať vlastnú autenticitu, s ktorou sa nerodí a nie je mu daná raz navždy.

2. K problému človeka, ktorý nie je len súčasťou sveta. Človek je aj fenoménom presahujúcim seba i svet, v ktorom sa identifikuje a má v ňom špecificky ľudské postavenie.

Definujúc svoj konkrétny vzťah k sebe, svojmu vlastnému bytiu, k svetu v činnostnej podobe prekračuje svoj "rámec", poznáva seba i svet, aký je. V bytí človeka sa tak zvláštnym spôsobom stretáva dianie spoločensko-ľudskej i mimoludskej skutočnosti.

V praktickej orientácii a prenikaní do skutočnosti sveta i seba samého sa otvára prístup k autenticite človeka, ktorý má konkrétny vzťah k prírode, spoločnosti, sebe samému, ktorý sa pýta na svoje miesto v tomto svete a uvedomuje si ho.

M. Scheller hovorí: "Jedným z najkrajších plodov postupnej výstavby ľudskej prirodzenosti zo stupňov súcna, ktoré sú jej podriadené, ... je to, že možno ukázať, s akou vnútornou nevyhnutnosťou musí človek vystihnúť i najformálnejšiu ideu nadsvetového nekonečna a absolútne bytie v tom istom okamihu, kedy sa špecifickými základnými znakmi ducha stal "človekom" tým, že si uvedomil svet, seba a spredmetnil aj svoju psychofyzickú prirodzenosť. Ak sa človek vyčlenil z celku prírody a urobil ju svojím predmetom - patrí to k jeho podstate, je to sám akt vzniku človeka - musí sa

³ V tejto súvislosti sa žiada poznamenať, že u A. Gehlena je to iba jeden z možných prístupov k človeku.

Volí preto analýzu zvláštnej cesty postavenia (či začlenenia) človeka vo svete, jeho špecifického a neopakovateľného postavenia, kde sa človek prostredníctvom vlastnej činnosti vymaňuje z bezprostrednej "orientácie" vo svete, dostáva pod svoju kontrolu svet, seba samého, uvedomuje si svet i seba v ňom, sebareflektuje sa. (Bližšie pozri: GEHLEN, A.: Die Technik in der Sichtweise der Anthropologie. In: Anthropologische Forschung. Rowohlts deutsche Enzyklopädie, Bd. 138).

⁴ Samotný termín 'autentický' pochádza zo starolatinského "authenticus", gréckeho "authéntēs", čo znamená pravý, pôvodný, hodnoverný, dokonca zhotovený vlastnou rukou, sám konajúci. (Pozri: PISARČIKOVÁ, M.: Etymologický slovník. Bratislava 1982, s. 21.)

Vo filozofickom zmysle slova sa tento termín vzťahuje na filozofiu 19. a 20. storočia a vyjadruje špecifickú, neopakovateľnú vlastnosť, kvalitu, pôvodnú určenosť hodnoty osoby, človeka osobnosti, ale i jeho citu, úprimnosti, prirodzenosti, hodnovernosť v poznaní, sebapoznani, sebareflexie. (Pozri: Oxford Dictionary. London 1966, s. 59.)

poohliadnut' a spýtať sa: 'A kde stojím ja?', 'Kde je moje miesto?' Nemôže už totiž povedať: 'Som časťou tohto sveta, som ním obklopený'." ([12], 50).

V tomto vstupe človeka do sveta si človek kladie bytostné otázky, otázky o zmysle svojho miesta i bytovania vo svete. V týchto súvislostiach človek svet odкрýva a zároveň si uvedomuje svoje miesto v ňom ako bytosť autentická.⁴

Autenticitu človeka považujem teda za spôsob sebauvedomenia, sebareflexie človeka, poznávania, nachádzania, sebaidentifikácie, ale i kultivácie osobnosti, sebaregulácie, kreativity, autokreativity, projekcie, slobody, hľadania i naplnenia zmyslu života (i zodpovednosti zaň), hodnotovej orientácie, aktivity - a to v súvislosti s akceptovaním prirodzeného sveta.

V tomto procese človek zároveň hodnotí, prehodnocuje svet, svoju osobnú skúsenosť (vrátane rekonštrukcie nadobudnutých stereotypov konania, správania atď.) a to z hľadiska vlastných problémov, potrieb, záujmov, vnútorného presvedčenia, tvorby a aktivity, ale i požiadaviek, ktoré vyplývajú z neho samotného a z jeho postavenia vo svete, a obracia svoje vedomie k tomu, čo sa deje v ňom a s ním vo svete. Tu realizuje reflexiu sveta i sebareflexiu.

Tu je pravým autentickým fenoménom, ktorý sám sebe rozumie, rozumie sociálno-historickej situácii i prirodzenému objektívnemu svetu, ktorý pred ním vyvstáva.

Tak sa vo väzbe "človek - svet" skrýva o.i. východisko pre pochopenie širokej palety filozofických problémov autenticity človeka, mnohých konštituentov, ktoré sa na jej utváraní podieľajú, pravda, ak sa akceptujú základné ontologické predpoklady, čím máme na mysli začlenenia človeka do reality, do nepochybnej danosti, v ktorej človek žije, ktorú reflektuje, označuje, ktorej dáva zmysel. Rozširuje tak sféru pôsobnosti, vyrába, konštituuje to, čo tu nebolo.

Na záver možno konštatovať, že autenticitu človeka možno považovať za rozmer zahŕňajúci tieto momenty: 1. človek si uvedomuje sám seba ako vedomú bytosť - vie, že vie, v čom je vyjadrená jednota viligancie (bdelosti), lucidity (jasnosti, jasného vedomia) a selektivity (výberovosti); 2. človek je (existuje), čo znamená, že je schopný sebareflexie, a to tak, že vie o "svete" a zároveň vie o "vedomí sveta", o vedomí vedomia sveta ako podstatnom predpoklade ľudského spôsobu sebaudržania sa v ňom, t.j. individuálnej reprodukcie ako reprodukcie ľudskej; 3. autenticita človeka vyjadruje jednotu jeho integrovaných stránok v praktickej sfére individualizovaného jedinca. Poznamenávame však, že ich súhrnom sa nevyčerpáva autenticita človeka; 4. k tejto jednote patrí vedomie seba samého, realizované na báze variabilných sociálnych vzťahov, ktoré sú základom množstva psychických mechanizmov (motivácia, vôľa, záujmy, potreby, postoje atď...). Prostredníctvom nich sa o.i. prejavuje autenticita človeka - zároveň ale ku každej autenticite prináleží istá miera "skrytosti", "zahalenosti" vnútorných procesov (autonómnosť), ktoré sa buď nemanifestujú vôbec, alebo sa prezentujú v symbolickej rovine a podobe; 5. k autenticite človeka ako bytosti bio-psycho-sociálnej prináleží jeho vzťah k okoliu, prírode, sebe, samému, inštitúciám atď. s tým, že človek "má vzťah", vie o svojej povahe či schopnosti "vzťahovania sa", vie o schopnosti "dištancie" - odpútania sa od bezprostredne daného a prekročenia (transcendencie) smerom k predpokladom, k predvídaní; 6. "dištancia" v zmysle autenticity človeka znamená

schopnosť ľudskej bytosti vnímať a vnímané "zovšeobecňovať". Zároveň ale i transcendentovať, prekračovať vnímané a neustále sa pýtať na "vnímateľnosť vnímaného" alebo na "vnímateľnosť vnímateľa", na jej predpoklady, možnosti a obsah.

Práve prostredníctvom či na základe týchto momentov sa človek manifestuje ako bytosť **autentická**.

LITERATÚRA

- [1] BUBER, M.: Das Problem des Menschen. München 1952.
- [2] UHLÍŘ, A.: Nástín filosofie Pascalovy. Praha 1910.
- [3] FREUD, S.: O člověku a kultuře. Praha 1989.
- [4] KANT, I.: Kritika praktického rozumu. Bratislava 1990.
- [5] DIDEROT, D.: Vyvrátenie Helvétiovoho diela o človeku. In: Antológia z diel filozofov. Novoveká empirická a osvietenská filozofia. Bratislava 1967.
- [6] PEŠKOVÁ, J.-SCHÜCKOVÁ, L.: Já, člověk. Praha 1991.
- [7] HUSSERL, E.: Krize evropských věd a transcendentální fenomenologie. Praha 1972.
- [8] HUSSERL, E.: Erste Philosophie 1923/24, I. In: Husserliana, zv. 7., Haag 1956.
- [9] PATOČKA, J.: Kacířské eseje o filosofii dějin. Praha 1990.
- [10] MARX, K.: Ekonomicko-filozofické rukopisy z r. 1844. Praha, Svoboda 1978.
- [11] MARX, K.: Rukopisy "Grundrisse II.". Praha, Svoboda 1974.
- [12] SCHELLER, M.: Misto člověka v kosmu. Praha 1968.

Doc. PhDr. Anna Klimeková, CSc.
Fakulta humanitných a prírodných vied
Prešovská univerzita
ul. 17. novembra 1
080 01 Prešov
SR